

Tren VI. (Ucieszna moja śpiewaczko, Safo słowieńska...)

JAN KOCHANOWSKI

TRENY

Tren VI. (Ucieszna moja śpiewaczko, Safo słowieńska...)¹

Ucieszna moja śpiewaczko, Safo² słowieńska³,
Na którą nie tylko moja częśćka⁴ ziemieńska⁵,
Ale i lutnia⁶ dziedzicznym prawem spaść miała;
Tęś nadzieję już po sobie okazowała,
Nowe piosnki sobie tworząc, nie zamykając
Ustek⁷ nigdy, ale cały dzień prześpiewając⁸,
Jako więc lichy⁹ słowiczek w krzaku zielonym
Całą noc prześpiewa gardłkiem¹⁰ swym ucieszonym¹¹.
Prędkoś mi nazbyt umilkła, nagle cię sroga
Śmierć spłoszyła, moja wdzięczna¹² szczebiotko¹³ droga.
Nie nasyciłaś mych uszu swymi piosnkami
I tę trochę teraz płacę sownie¹⁴ łzami.
A tyś ani umierając śpiewać przestała¹⁵,
Lecz matkę ucałowawszy, takeś żegnała:
«Już ja tobie, moja matko, służyć nie będę
Ani za twym wdzięcznym stołem miejsca zasięde;
Przyjdzie mi klucze położyć, samej precz jechać,
Domu rodziców swych miłych wiecznie¹⁶ zaniechać¹⁷».
To, i czego żal ojcowski nie da serdeczny

¹W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Trenach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

²Safo (a. Safona) (VII–VI w. p.n.e) — najsłynniejsza starożytna poetka gr. mieszkająca na wyspie Lesbos. [przypis redakcyjny]

³słowieńska (forma starop.) — słowiańska. [przypis redakcyjny]

⁴częśćka — tu: część, która się komuś należy w wyniku dziedziczenia. [przypis redakcyjny]

⁵ziemieński (forma starop.) — ziemiański, szlachecki; *częśćka ziemieńska*: dziedziczna część posiadłości szlacheckiej, ziemskiej. [przypis redakcyjny]

⁶lutnia — instrument muzyczny strunowy w kształcie gruszki o dnie wypukłym, popularny zwłaszcza w XV–XVII w.; tu: symbol sztuki poetyckiej. [przypis redakcyjny]

⁷ustka — zdr. od: usta, rzadko spotykane, dziś: usteczka. [przypis redakcyjny]

⁸prześpiewając — przyśpiewując. [przypis redakcyjny]

⁹liczy* (starop.) — mały. [przypis redakcyjny]

¹⁰gardlko — zdr. od: gardło; dziś: gardelko. [przypis redakcyjny]

¹¹ucieszony* (starop.) — przynoszący radość, przynoszący pociechę, uciechę. [przypis redakcyjny]

¹²wdzięczny* (starop.) — miły, przyjemny. [przypis redakcyjny]

¹³szczebiotka — warto zauważyć, że wyraz szczebiotać w odniesieniu do ludzi miał zwykle nacechowanie negatywne, a pozytywne w odniesieniu do śpiewu ptaków i mowy dziecinnej. [przypis redakcyjny]

¹⁴sownie — obficie, bogato, dużo. [przypis redakcyjny]

¹⁵ani umierając śpiewać przestała — składnia z „ani” i orzeczeniem niezaprzeczone (podobna jak w jęz. ang.) była dosyć popularna w XVI w.; dziś w jęz. pol. zasada podwójnego przeczenia. [przypis redakcyjny]

¹⁶wiecznie — na wieki. [przypis redakcyjny]

¹⁷zaniechać* (starop.) — opuścić; *Już ja tobie, moja matko (...) zaniechać*: fragment ten wiernie odpowiada charakterowi ówczesnych polskich pieśni weselnych (pożegnanie domu rodzinnego przez pannę młodą). W folklorze polskim pieśń pożegnalna panny młodej była leksykalnie bliska (są tu liczne analogie) pieśniom żalobnym. Istnieje teoria, że mamy tutaj do czynienia z aluzją do pożegnania Antygony z mieszkańcami Teb w tragedii Sofoklesa. [przypis redakcyjny]

Przypominać więcej, był jej głos ostateczny¹⁸.
A matce, słysząc¹⁹ żegnanie tak żałośliwe,
Dobre²⁰ serce, że od żalu zostało żywe.

¹⁸ostateczny* — tu: ostatni. [przypis redakcyjny]

¹⁹słyszac (starop. forma imiesł.) — słysząc. [przypis redakcyjny]

²⁰dobre* — tu: zdrowe. [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z *Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur*.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na *Licencji Wolnej Sztuki 1.3*. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w *Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur*. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/treny-tren-vi>

Tekst opracowany na podstawie: Jan Kochanowski, *Treny*, Drukarnia Łazarzowa, wyd. 2, Kraków, 1583

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji.**